aitec
vydavateľstvo

PaedDr. Jana Dudášová
Mgr. Peter Mäsiar
Mgr. Petronela Muchová

VLASTIVEDA plná zážitkov

OD TEXTU K MAPE A DO TERÉNU

PaedDr. Janette Fabianová

OD TEXTU *K MAPE…*
alebo
TEXT, AKO OPORNÝ PRVOK EDUKÁCIE A ZÁŽITKU

Ako **sa učiť** efektívne?

Ako **uľahčiť** žiakom učenie?

Ako **pracovať** s učebným textom?

Ako **sumarizovať** informácie?

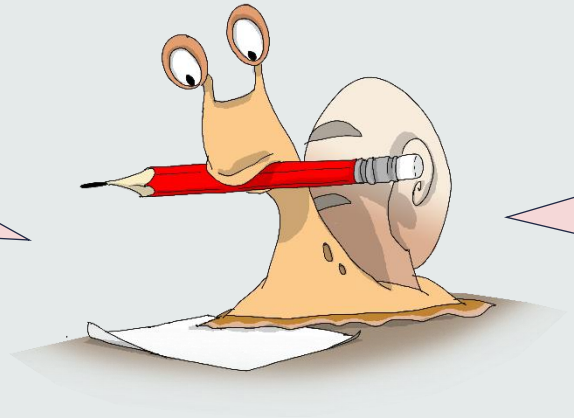

Ako hodnotením **podporiť** učenie?

PRÁCA S UČEBNÝM TEXTOM

Aplikácia vyučovacích metód

podľa

prevažujúcich typov inteligencie

1. Jazyková inteligencia (lingvistická, rečová, verbálna)
2. Priestorová inteligencia (vizuálna, výtvarná)
3. Hudobná inteligencia (muzikálna)
4. Interpersonálna inteligencia (sociálna)
5. Telesne-pohybová inteligencia (kinestetická)
6. Prírodná inteligencia
7. Logicko-matematická inteligencia
8. Intrapersonálna inteligencia (vnútorná, metakognitívna)

(Osem typov inteligencií podľa Gardnera)

Uč sa čítaním!

1. Jazyková inteligencia
(lingvistická, rečová, verbálna)

- **čítanie** spojené s vysvetľovaním
- **podčiarkovanie** neznámych informácií
- **opakované** čítanie textu
- **vytváranie** pojmových a myšlienkových máp
- **vyhľadávanie** informácií z internetu
- **práca s literárnym textom** – vytvorenie povesti o Herlianskom gejzíre
- **riešenie a zostavovanie krížoviek a slovných hádaniek - aitec offline pre LITE**

Uč sa kreslením!

2. Priestorová inteligencia
(vizuálna, výtvarná)

- **prepájanie informácií z textu s mapou**
  (prvá časť hlavného textu sa dá čítať z mapy, netreba sa nič učiť)
- **efektívne usporiadanie textu**
  (farebné zvýrazňovanie, triedenie, selektovanie, integrovanie, vysvetľovanie)
- **kreslenie** súvisiace s textom
  (obrázky, schémy, text v obrazoch, maľované čítanie)
- **vytváranie** názorných schém na mape z miesta na miesto
- **čítanie** mapy a hry na imaginárne navigovanie pri vychádzkach a výletoch
- **používanie** trojrozmerných učebných pomôcok, reálií, modelov a manipulovanie s nimi

Uč sa počúvaním!

3. Hudobná inteligencia
(muzikálna)

- **počúvanie** ako nástroj
  (hlasné čítanie resp. rozprávanie učiteľa, žiak počúva)
- využívanie metód myslenia nahlas, spoločné **hlasné opakovanie**
- **realizovanie rozhovorov** vo dvojici, v skupine
- **zhudobnenie** textu, hry s textom, text v známych melódiách
  (detská hudba, ľudová hudba, country, džez, rap, opera, pop...)
- **tvorenie** mnemotechnických pomôcok, zvuková podoba slova
  (slová, vety, básničky, rýmy a príbehy urobené tak, aby človeku pomohli zapamätať si informácie lepšie)

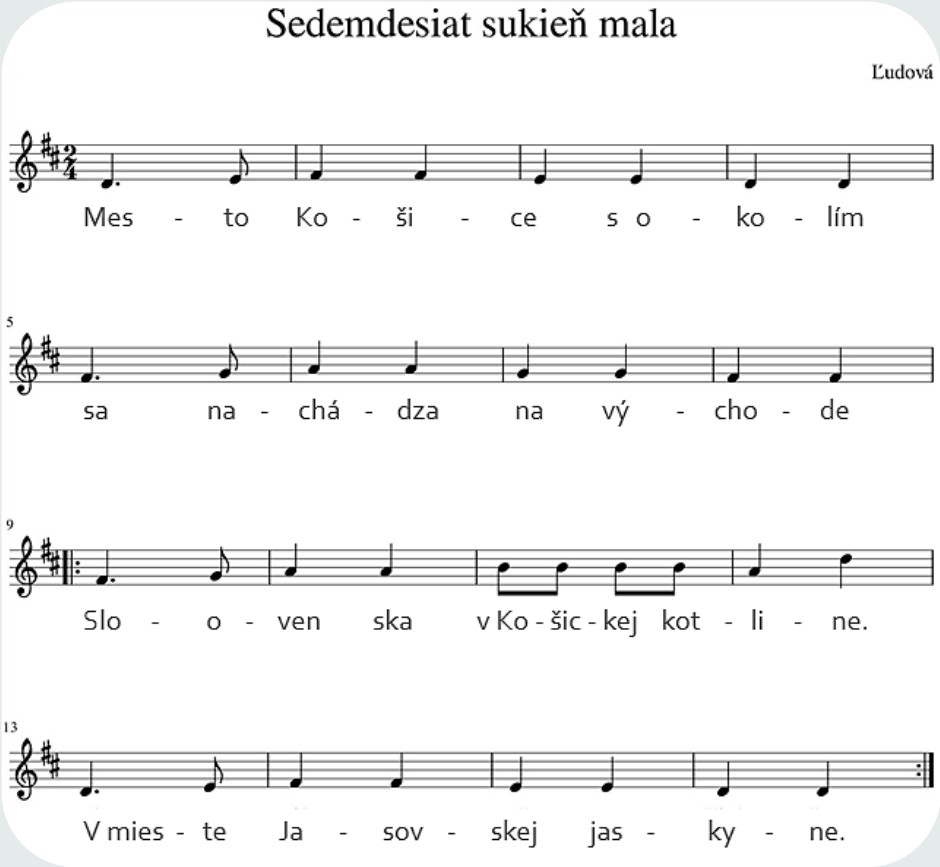

Uč sa v skupine!

4. Interpersonálna inteligencia
(sociálna)

- **počúvanie** interpretácie rozprávania iných
  (dramatizácia textu, expertné skupiny, Povesťové karty)
- **rovesnícke učenie**
  (učenie vo dvojici, pomoc pri učení spolužiakov)
- **heuristické, problémové vyučovanie**
  (spoločné riešenie problémov, práca v skupine)
- **podporovanie diskusií** v triede, otázky žiakov k učivu
  (hra Interview)

Ďalšie aktivity predstavíme v časti ...K MAPE. ☺

Povesťové karty

Uč sa v pohybe!

5. Telesne-pohybová inteligencia
(kinestetická)

Uč sa v prírode!

6. Prírodná inteligencia

Viac sa dozviete v časti – S Vlastivedou do terénu ☺

...K MAPE

OD TEXTU K MAPE...
alebo
MAPA – PRVÝ KROK K OBJAVNÉMU CESTOVANIU

Ako **prepájať** text s mapou?

Ako **uľahčiť** žiakom prácu s mapou?

Ako **pracovať** s mapou?

Ako **sumarizovať** informácie?

Ako **uľahčiť** žiakom prechod na 2. stupeň?

OD TEXTU K MAPE…
alebo
POŽIADAVKY NA PRÁCU S MAPOU

Žiak vie/dokáže:

- používať legendu
- rozlišovať vrstvy
- určiť svetové strany

Žiak vie/dokáže:

- identifikovať podľa farieb
- orientovať sa na mape
- vyhľadávať informácie

S

Z

V

J

Čítanie mapy

Analýza mapy

Interpretácia mapy

Tvorba mapy

- využívať mierku mapy
- odpovedať podľa mapy
- vyvodiť závery

- vytvoriť jednoduché druhy máp
- vytvoriť model zemského povrchu
- zhotoviť jednoduchý nákres

PRÁCA S MAPOU

Aktivity na podporu práce s mapou

1. Čítanie mapy
2. Tvorenie pojmových máp
3. Skupinové a kooperatívne vyučovanie
4. Interaktívne mapovanie
5. Tvorba projektov
6. Riešenie a zostavovanie krížoviek a hádaniek

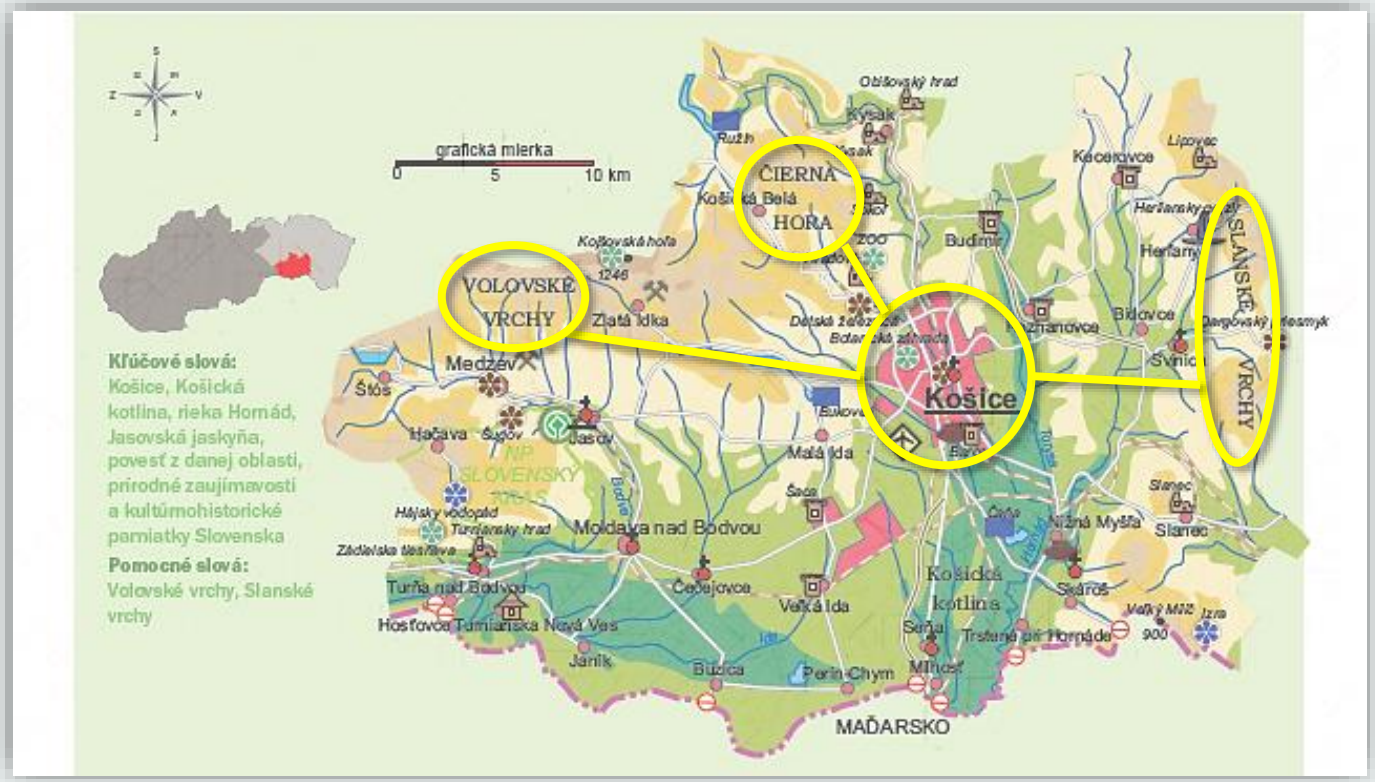

ČÍTANIE MAPY

Používame smerovú ružicu, určujeme svetové strany

- ✓ Poloha v rámci **územia** Slovenska
- ✓ Poloha v rámci **krajov** Slovenska
- ✓ Poloha voči **prebraným regiónom**
- ✓ Poloha voči **hlavnému mestu**

Rozcvička:

ABECEDA
Orientácia na mape

HADÍK
Putovanie po mape

Kecerovce
Košice
Kysak…

Janík
Kysak
Košice…

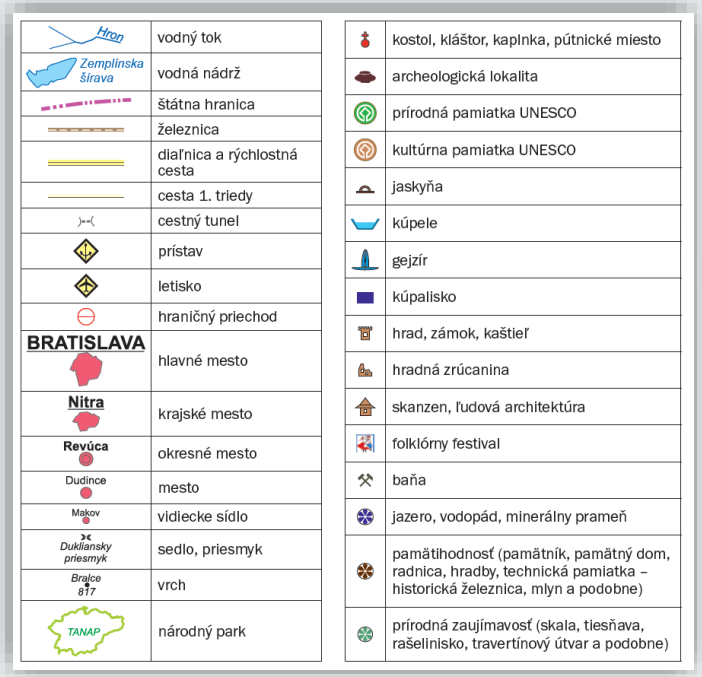

Hron	vodný tok
Zemplínska šírava	vodná nádrž
	štátna hranica
	železnica
	diaľnica a rýchlostná cesta
	cesta 1. triedy
	cestný tunel
	prístav
	letisko
	hraničný priechod
BRATISLAVA	hlavné mesto
Nitra	krajské mesto
Revúca	okresné mesto
Dudince	mesto
Makov	vidiecke sídlo
Dukliansky priesmyk	sedlo, priesmyk
Brajce 877	vrch
TANAP	národný park

	kostol, kláštor, kaplnka, pútnické miesto
	archeologická lokalita
	prírodná pamiatka UNESCO
	kultúrna pamiatka UNESCO
	jaskyňa
	kúpele
	gejzír
	kúpalisko
	hrad, zámok, kaštieľ
	hradná zrúcanina
	skanzen, ľudová architektúra
	folklórny festival
	baňa
	jazero, vodopád, minerálny prameň
	pamätihodnosť (pamätník, pamätný dom, radnica, hradby, technická pamiatka – historická železnica, mlyn a podobne)
	prírodná zaujímavosť (skala, tiesňava, rašelinisko, travertínový útvar a podobne)

TVORENIE POJMOVÝCH MÁP

poloha

?

mestá

povrch

?

vodstvo

PRÁCA V SKUPINE

Expertné skupiny

1. skupina NAVIGÁTORI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **aitec offline VYREZÁTOR**.
- Navrhnite trasu po obciach daného regiónu.
- Opíšte navigáciu tras pomocou svetových strán.

2. skupina MERAČI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **Vlastivednou mapou A2**.
- Pracujte s grafickou mierkou mapy.
- Vypočítajte vzdialen medzi vybranými
  - obcami
  - pohoriami
  - objektmi...

3. skupina KRAJINÁRI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **3D mapou**.
- Opíšte povrch krajin daného regiónu.
- Zakreslite pohoria do slepej mapy.
- Usporiadajte pohori
  - od najvyšších
  - od najsevernejších.

4. skupina VODÁCI

- Pracujte s mapou v **pracovnej učebnici**
- Vypíšte rieky a vodné plochy daného regiór
- Vypíšte obce ležiace na riekach (vybranom toku) regiónu. Znázornite 3D rieku.
- Navrhnite plavbu loď tak, aby ste sa prepla cez najväčší počet rie

5. skupina HĽADAČI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **aitec offline iHRiSKO**.
- Vyhľadajte zaujímavosti regiónu.
- Navrhnite poznávací výlet zaujímavosťami regiónu ako majitelia cestovnej kancelárie.

Orientácia pomocou svetových strán

Aktivita:
Vlak vyrazil z Košíc do regiónu Košice okolie. Napíšte, cez ktoré mestá viedla jeho trasa.

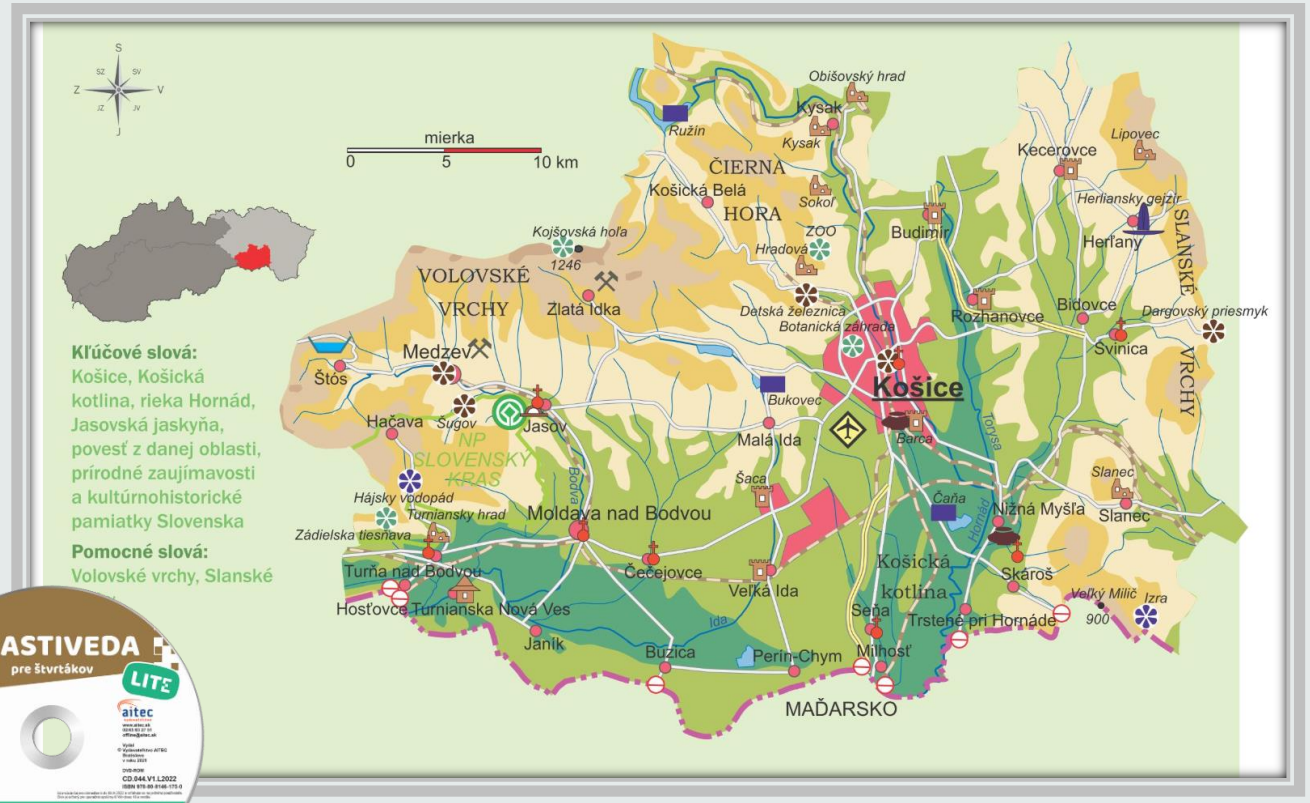

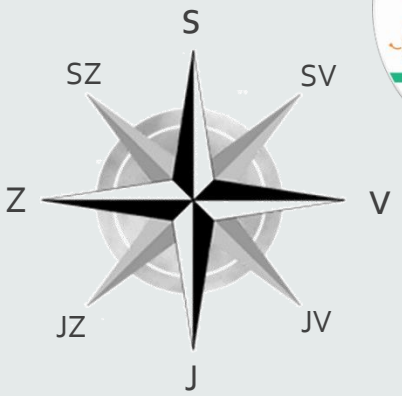

- práca s mapou v pracovnej učebnici
- na tabuľu alebo papier nakreslia žiaci hranice regiónu
- žiaci si môžu vytvoriť aj imaginárne auto/ vlak
- šípkami označia trasu a smer pohybu
- aktivita môže prebiehať aj v priestore
- **kvíz pre žiakov** so zameraním na svetové strany

1. skupina NAVIGÁTORI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **aitec offline VYREZÁTOR**.
- Navrhnite trasu po obciach daného regiónu.
- Opíšte navigáciu trasy pomocou svetových strán.

Zisťovanie vzdialeností

Aktivita:
Koľko km musím prejsť, ak sa chcem dostať z Košíc do Medzeva?

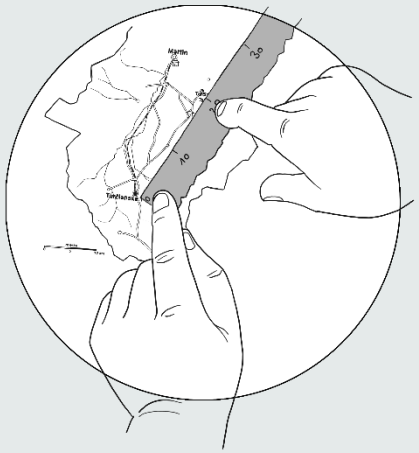

Grafická mierka mapy

0 5 10 km

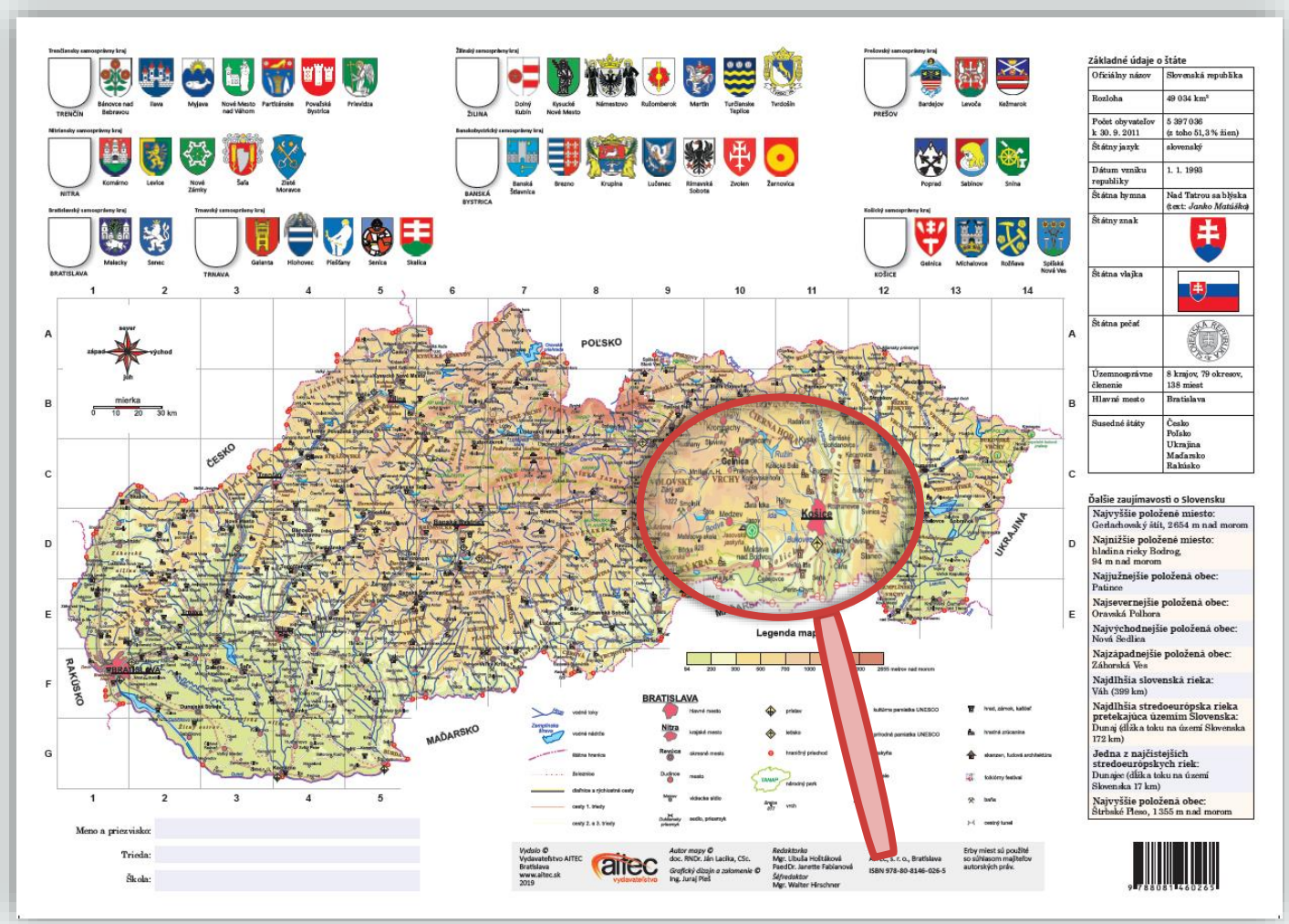

2. skupina MERAČI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **Vlastivednou mapou A2**.
- Pracujte s grafickou mierkou mapy.
- Vypočítajte vzdialenosť medzi vybranými
  - obcami
  - pohoriami
  - objektmi…

Identifikácia podľa farieb na mape

Povrch krajiny

Aktivita:

Usporiadaj pohoria:

- podľa najvyšších vrchov
- podľa polohy (smerová ružica)
- podľa abecedy...

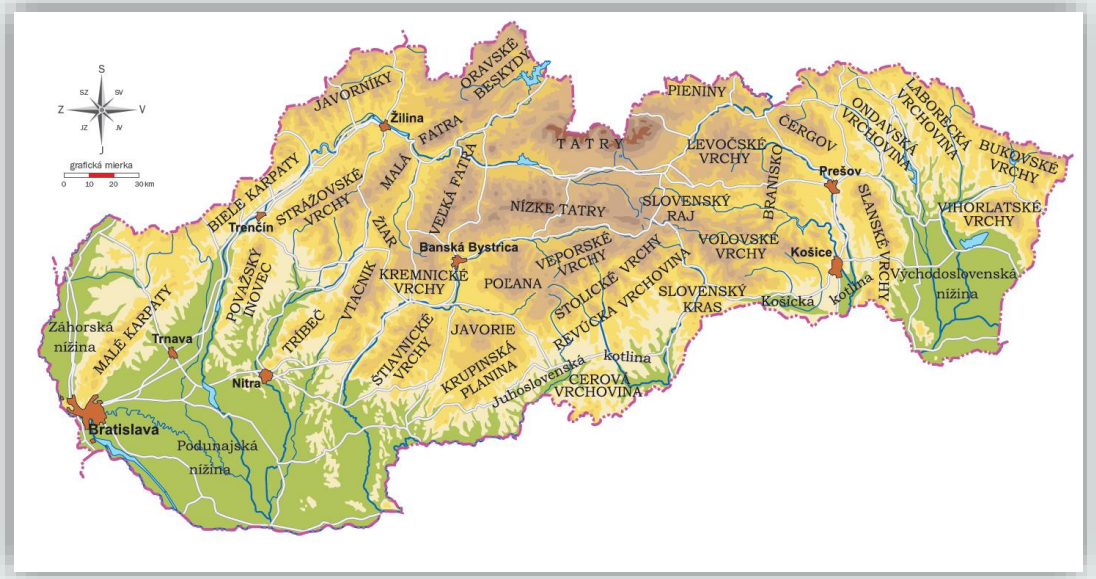

- pomocou mapky opísať povrch krajiny
- určiť polohu pohorí voči svetovým stranám
- identifikovať prírodnú hranicu
- zakresliť pohoria do slepej mapky

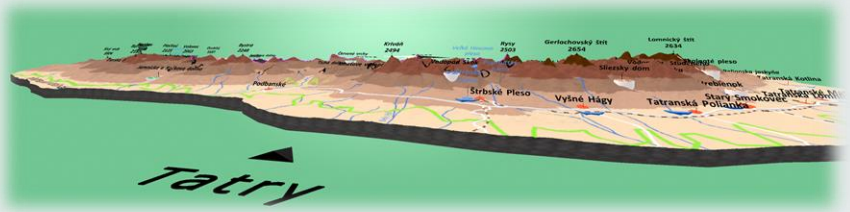

3. skupina KRAJINÁRI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **3D mapou**.
- Opíšte povrch krajiny daného regiónu.
- Zakreslite pohoria do slepej mapy.
- Usporiadajte pohoria od
  - najvyšších
  - najsevernejších...

integrované aj v aitec offline

Identifikácia podľa farieb na mape

Vodstvo na mape

Kvíz

Vyznač možnosť, v ktorej sú iba znaky označujúce vodstvo na mape.

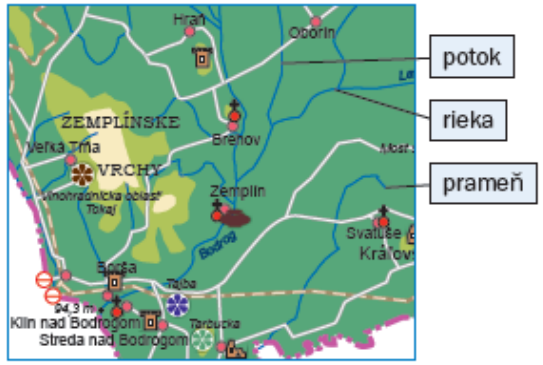

Aktivita:
Navrhnite plavbu loďkou tak, aby ste sa preplavili cez najväčší počet riek.

Aktivita:
Vypíšte obce ležiace na rieke Hornád.

4. skupina VODÁCI

- Pracujte s mapou v **pracovnej učebnici**.
- Vypíšte rieky a vodné plochy daného regiónu.
- Vypíšte obce ležiace na riekach (vybranom toku) regiónu. Znázornite 3D rieku.
- Navrhnite plavbu loďou tak, aby ste sa preplavili cez najväčší počet riek.

- **Rieky a vodné plochy Košíc**
- **Mestá ležiace na riekach regiónu**

Identifikovať znaky na mape

Práca s topografickými značkami na mape

Hrady a zámky

Skanzeny

Jaskyne

Národné parky

Kúpele termálne pramene

Zaujímavosti

?

5. skupina HĽADAČI

- Pracujte s mapou v pracovnej učebnici alebo **aitec offline iHRiSKO**.
- Vyhľadajte zaujímavosti regiónu.
- Navrhnite poznávací výlet zaujímavosťami regiónu ako majitelia cestovnej kancelárie.

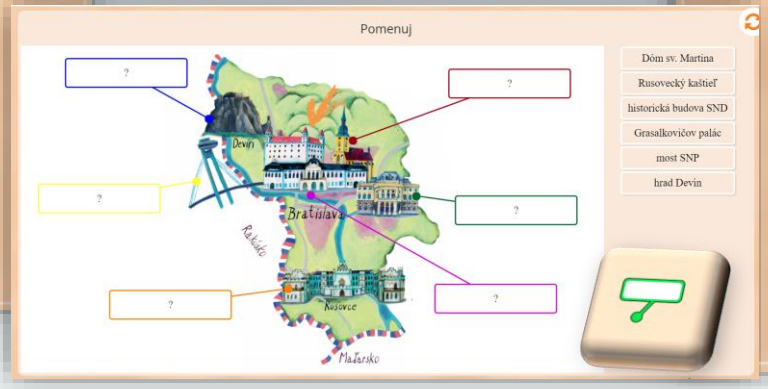

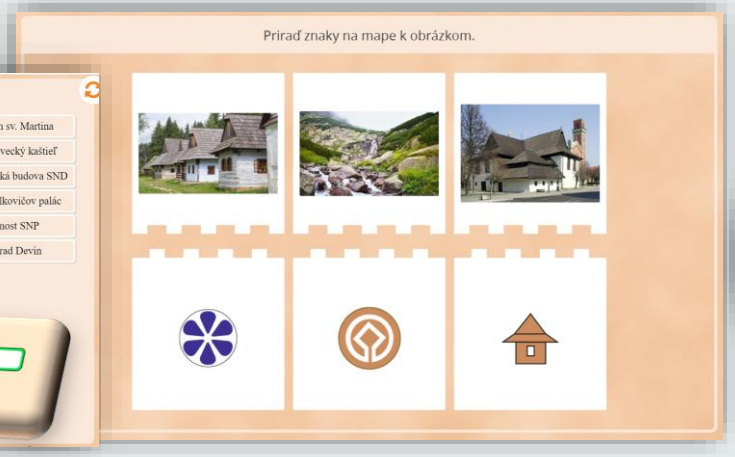

Nájdete ako tlačiteľnú prílohu ☺

TVORBA PROJEKTOV

Cestovná kancelária

Aktivita: ITINERÁR
Vymysli názov Cestovnej kancelárie. Navrhni cestovný denník poznávacieho zájazdu.

- žiaci vytvoria trasu zaujímavostí, ktoré je možné v regióne navštíviť
- dĺžka trasy 5 dní
- ku každému navštívenému miestu napíšu 1 - 2 zaujímavosti

1.deň: Košice - prehliadka mesta

2.deň: Návšteva ZOO

3.deň: Košická detská historická železnica

4.deň: Herľany – gejzír

5.deň: NP - Slovenský kras

Aktivita:
Vytvor plagát/pohľadnicu o zaujímavostiach regiónu.

aitec vydavateľstvo

Aktivita:
Vytvor tajničku zo slov, ktoré charakterizujú región Košice.

RIEŠENIE A ZOSTAVOVANIE KRÍŽOVIEK

				B	
				O	
				T	
			B	A	
			U	N	
	H		D	I	H
K	O	Š	I	C	E
O	R	T	M	K	R
T	N	Ó	Í	Á	Ľ
L	Á	S	R	Z	A
I	D			Á	N
N				H	Y
A				R	
				A	
				D	
				A	

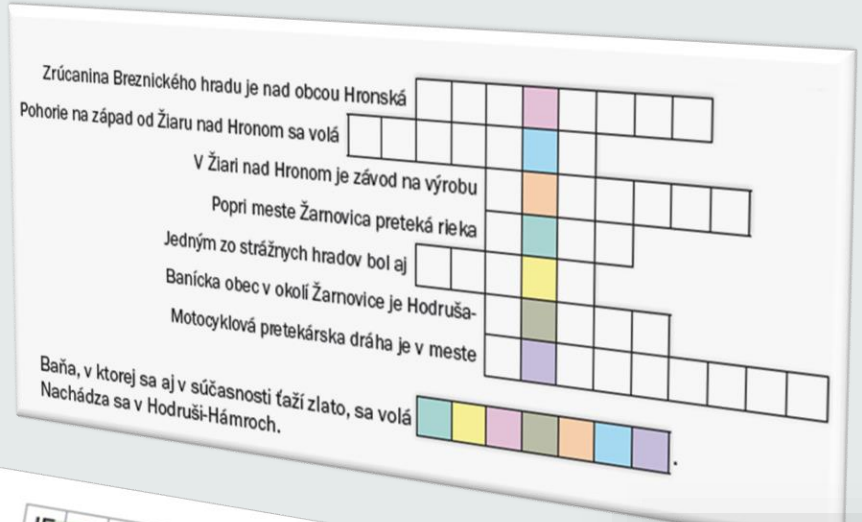

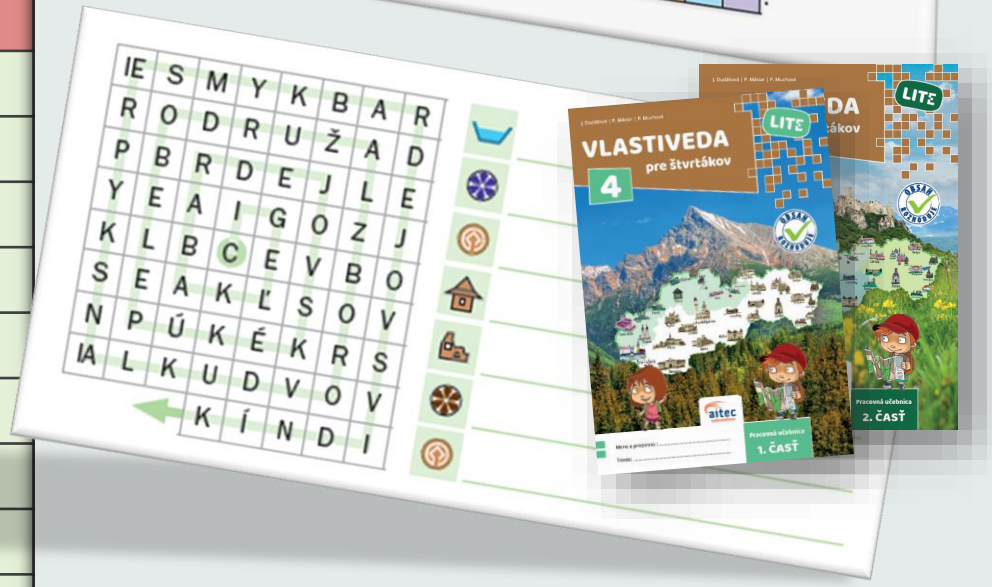

...DO TERÉNU

OD TEXTU K MAPE **A DO TERÉNU**

alebo

S VLASTIVEDOU DO TERÉNU

Ako **zatraktívniť** vlastivedné učenie?

Ako **realizovať** terénnu výučbu?

Ako **organizovať** terénnu výučbu ?

Ako **aplikovať** obsah predmetu v teréne?

Ako **zhromažďovať** poznatky z pozorovania v teréne?

Ako **hodnotiť** terénnu výučbu?

OD TEXTU K MAPE **A DO TERÉNU**
alebo
S VLASTIVEDOU DO TERÉNU

- projektové vyučovanie – tvorba triednych projektov
- zážitkovosť – aktivity a hry v teréne
- práca v skupine
- medzipredmetové vzťahy
- regionálne zameranie výučby – regionálny princíp
- pozorovanie javov a dejov v prirodzenom prostredí
- terénne cvičenia - hry a úlohy so zameraním na pozorovanie osvojených poznatkov o krajine
- prenesené vyučovanie do terénu
- praktické práce v teréne

Uč sa v pohybe!

5. Telesne-pohybová inteligencia (kinestetická)

- učenie v pohybe
  (chodiť, striedať polohy)
- riešenie problému s využívaním svojho tela
  (jemnú a hrubú motoriku)
- vykonávanie manuálnych činností
  (výroba 2D a 3D máp, výroba modelov, práca s prírodným materiálom)
- živé pojmovanie, živá pojmová mapa
- hranie rolí
  (demonštrácia schopností, nápadov, predstáv a pocitov v simulovaných scénkach)

Uč sa v prírode!

6. Prírodná inteligencia

- učenie v okolí školy, v prírode
  (chodiť, striedať polohy)
- učenie pozorovaním, objavovaním, skúmaním
- environmentálne projektovanie
- organizovanie vychádzok, exkurzií a výletov
- riešenie problémov – heuristické, problémové vyučovanie
  (navrhovanie riešení na problémy v mieste bydliska, separovanie odpadu...)

1. krok – ŠIFRA

Obojstranné puzzle

Cesta riadená indíciami v pláne.

VIDEO UKÁŽKA

VIDEO UKÁŽKA

2. krok – CESTA

cca 3 hod.

Riadená indíciami alebo voľne:

- počet značiek
- počet lavičiek
- ľavotočivé zákruty
- slnko
- Plogging...

Z Čermeľa po stopách hrdinov SNP

E8 zďaleka nekončí, my však dnes už áno

3. krok – MIESTO

PRIESKUM

a) *SPONTÁNNY* (5 – 7 minút)

– **prieskum** je potrebné trénovať pravidelne, aj pri bežných vychádzkach, aby sme u žiakov vybudovali cit pre pozorovanie okolia.

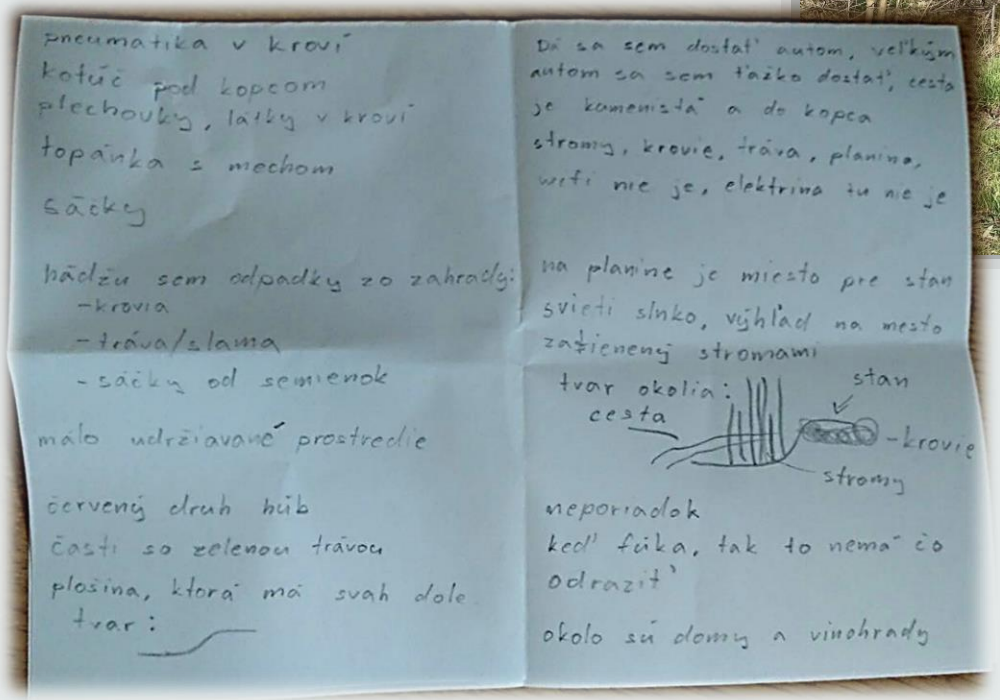

pneumatika v kroví
kotúč pod kopcom
plechovky, látky v kroví
topánka s mechom
sáčky

hádžu sem odpadky zo záhrady:
- krovia
- tráva/slama
- sáčky od semienok

málo udržiavané prostredie

červený druh húb
časti so zelenou trávou
plošina, ktorá má svah dole
tvar:

Dá sa sem dostať autom, veľkým autom sa sem ťažko dostať, cesta je kamenistá a do kopca
stromy, krovie, tráva, planina,
wifi nie je, elektrina tu nie je

na planine je miesto pre stan
svieti slnko, výhľad na mesto
zatienený stromami
tvar okolia:

neporiadok
keď fúka, tak to nemá čo odrazit'
okolo sú domy a vinohrady

PRIESKUM

b) *CIELENÝ*, *RIADENÝ*

- **napr.** navigácia podľa krokov (stoja napr. chrbtami k sebe)
Aký veľký je krok?

Navigácia podľa krokov a svetových strán

ALTERNATÍVY

- **Krokovanie** - Urob 200 krokov dĺžky 10 cm na sever (videoukážka)
- **Skupinové aktivity:**

  - skupina ZRAK

  - skupina HMAT

  - skupina ČUCH

  - skupina SLUCH

- ***Homogénne*** (každá skupina môže využívať len jeden zmysel)

  - spájanie žiakov s rovnakým zameraním riešenia

- ***Nehomogénne*** (v každej skupine sú zastúpené všetky zmysly)

  - každý žiak v skupine zastupuje jeden zmysel

- Každá skupina má iba jednu svetovú stranu (hlavnú alebo vedľajšiu)...

Výstup prieskumu

4. krok – PROBLÉM A RIEŠENIE

- Je toto miesto vhodné na život?
- Vrátil/-a by si sa sem?
- Chýba tu niečo?
- Chýba tu niečo tebe?
- Prečo?
- Sú tu nejaké nebezpečenstvá?
- Vieš vytriediť prinesený odpad z cesty?

5. krok – ZNÁZORŇOVANIE MIESTA (MAPA)

Pomocou prírodných prvkov (kamene, drevo, mach, lišaj, zviera...) – tvorba 3D mapy

Tvorba 2D mapy

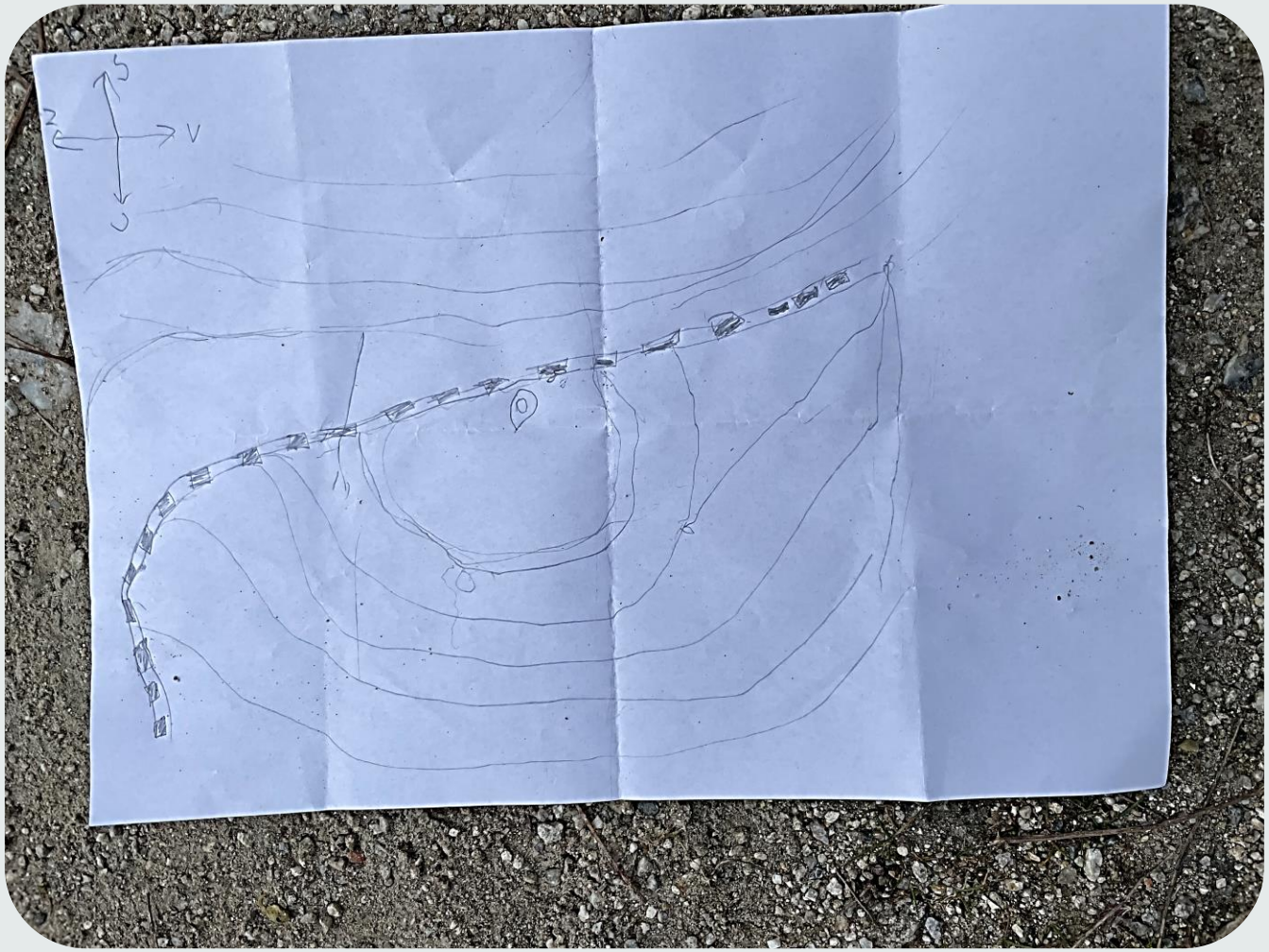

6. krok – POZOROVACÍ ZÁPISNÍK

- Voľný opis pozorovania
- Štruktúrovaný opis pozorovania
  - najviac sa mi páčilo...
  - zľakol som sa...
  - zaujalo ma...
  - nikdy...

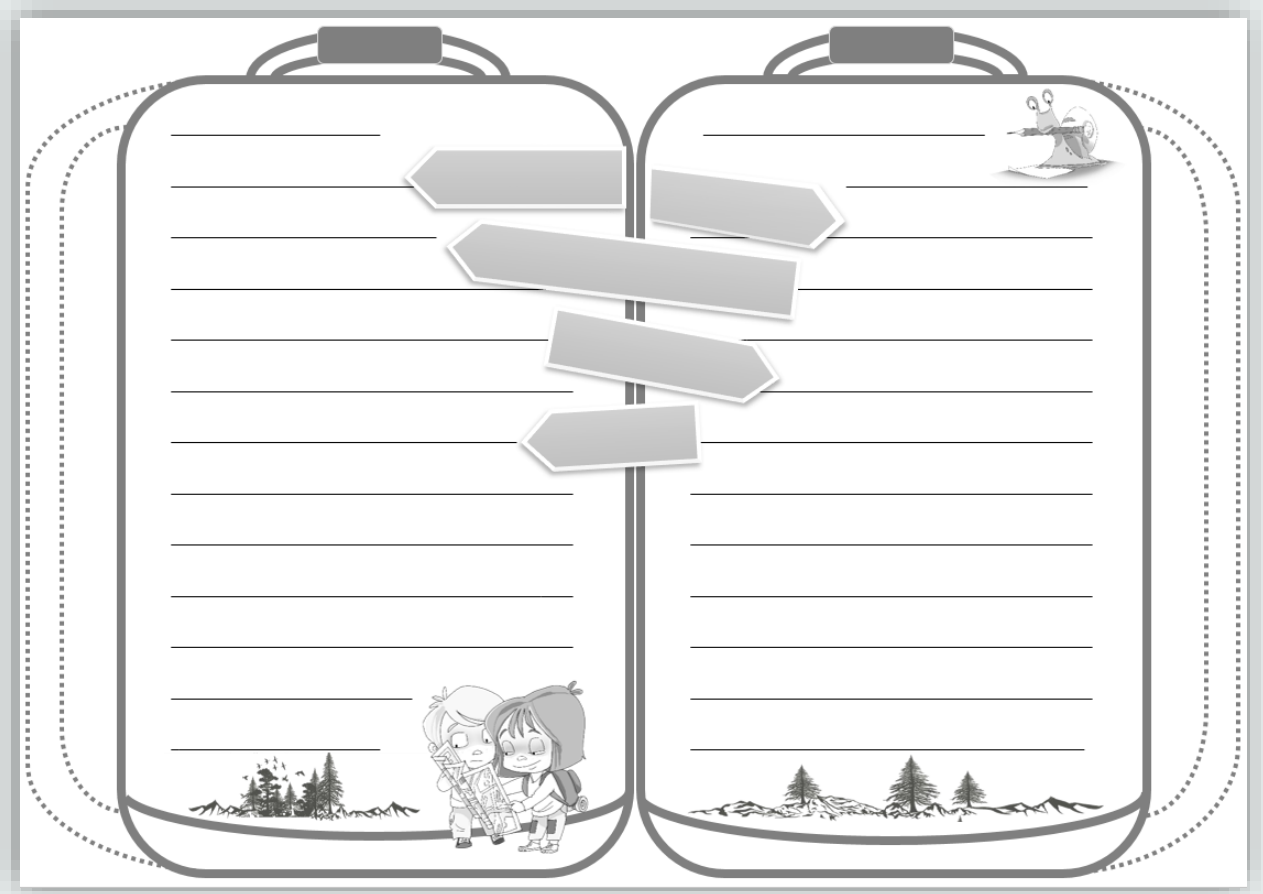

Nájdete ako tlačiteľnú prílohu ☺

Vlastivedný ruksak

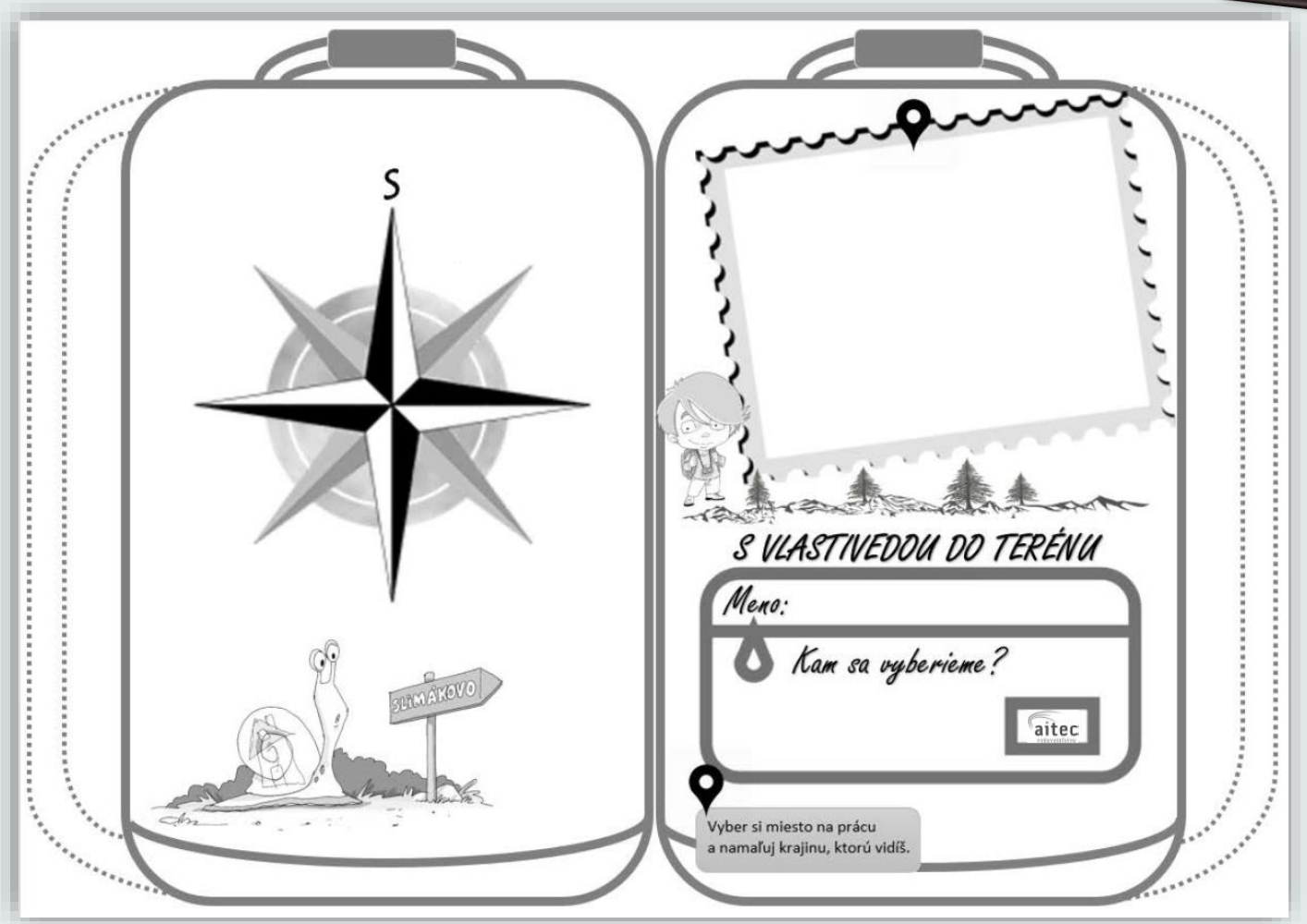

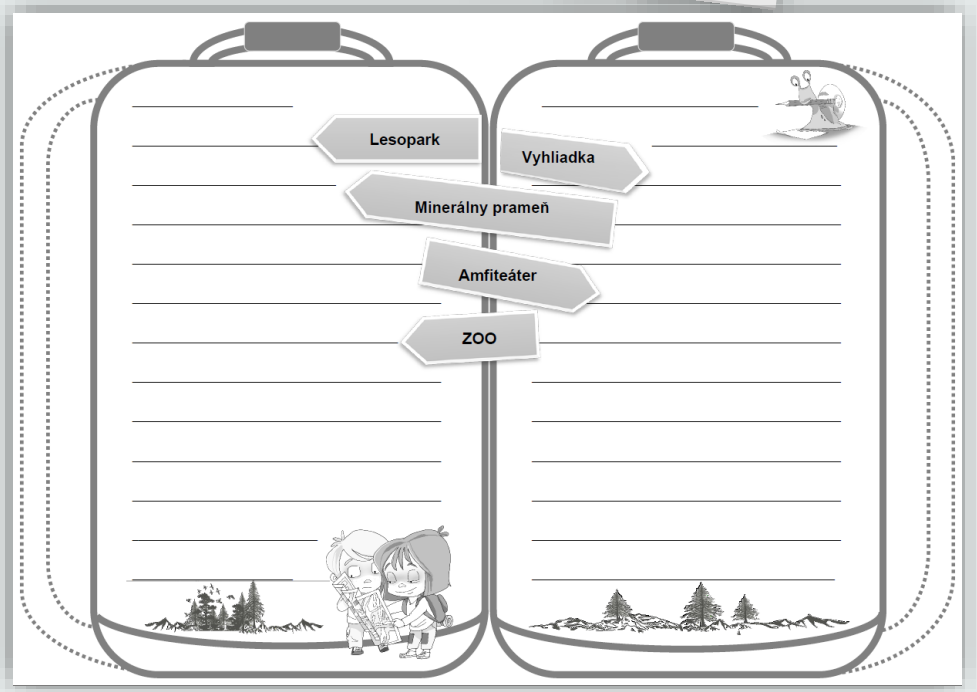

PDF s interaktívnymi objektmi

Základné ciele predmetu

a špecifiká hodnotenia rôznorodých zručností

Orientácia a práca s mapou

Orientácia a „práca“ s priestorom a v priestore

Analýza a syntéza dát z rozličných zdrojov (mapa, priestor, text...)

Schopnosť tvorby projektov

Vlastiveda – primárne vzdelávanie

CIELE PREDMETU

Žiaci:

- skúmajú, pozorujú a bádajú v kraji, v ktorom žijú,
- porozprávajú o svojej obci (mesto, dedina – o krajine svojho okolia) a určia jednotlivé prvky – časti svojej obce,
- orientujú sa v rodnom kraji pomocou svetových strán a významných objektov,
- rozlišujú primerane vzťahy a väzby prírodného a spoločenského charakteru vo svojej obci, doma i v škole,
- použijú poznatky zo svojich pozorovaní a skúseností,
- identifikujú a odlíšia, čo vytvorila príroda a čo človek,
- rozprávajú o premenách prírody počas roka (vyhľadajú v kalendári významné dni),
- ukážu na mape (prispôsobenej vlastivede v 4. ročníku) vybrané pohoria, jaskyne, rieky, mestá a iné,
- opíšu (pomocou obrázkov) pojmy, krajinu, pamiatky, ktoré už nie sú z ich bezprostredného okolia,
- prerozprávajú obsah povesti podľa výberu,
- porozprávajú o významných historických udalostiach,
- vedia čítať mapu a rozprávať podľa ilustrácií a fotografií
- vypátrajú pútavé skutočnosti o rôznych častiach Slovenska,
- porovnávajú jednotlivé oblasti so svojou obcou.

Schopnosť tvorby vlastného portfólia

Schopnosť pozorovať

Naratívna schopnosť žiaka

Schopnosť abstrakcie v zmysle výberu podstatného

a iné...

Dilemy hodnotenia vo Vlastivede

Kľúčové slová:

PÁTRAŤ – IDENTIFIKOVAŤ – INTERPRETOVAŤ – VYJADRIŤ – TVORIŤ

Hodnotíme všetky tieto činnosti alebo len „statické“ naučené informácie z učebnice?

Hodnotíme progres žiaka v priebehu roka?

Do akej miery je „mapa“ v širokom slova zmysle súčasťou hodnotenia?

Je umožnené žiakom tvoriť si vlastné portfólio?

Je naše hodnotenie založené na pozitívnej motivácii individuálneho učenia sa?

Je súčasťou hodnotenia aj sebahodnotenie žiaka?

Vytvárame hodnotením v deťoch aj pozitívny vzťah k Slovensku?

HODNOTIACI PAVÚK
Ako hodnotením podporiť učenie?

Hodnotenie podporujúce učenie.

Hodnotenie zisťujúce, čo žiak vie/nevie.

Formatívne hodnotenie – Pozitívne hodnotenie
(priebežné, každodenné, pozerať dopredu)

Sumatívne hodnotenie – Zhrnutie pokroku
(dlhodobé, smerom dozadu)

Zistenie pokroku,
zistiť úroveň porozumenia žiakov

Zistiť, ako sa žiaci učia,
zefektívniť učebné činnosti žiakov podľa inteligencie

Poskytnúť žiakom **spätnú väzbu**

Sebahodnotenia a vzájomné hodnotenie

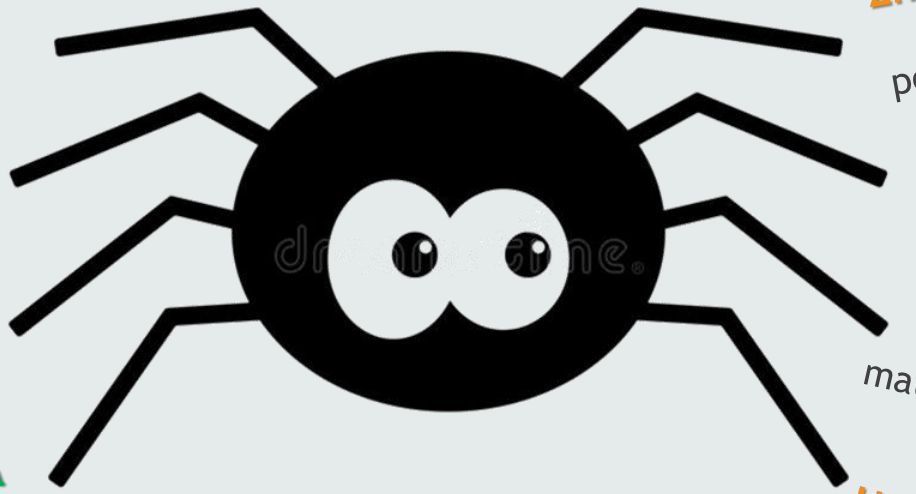

Zhrnutie pokroku
preveriť úroveň porozumenia žiakov

Skúšanie a hodnotenie žiakov (klasifikácia)
priebežné a záverečné skúšanie

Žiacke portfólio
materiály dokumentujúce proces učenia sa

Hodnotenie dlhodobých projektov

ĎAKUJEME ZA POZORNOSŤ

SCHVAĽOVACIA DOLOŽKA MŠVVaŠ SR

https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/vlastiveda_pv_2014.pdf
https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/5_ops_dulinova_jana_-_nauc_sa_ucit%2C_naco_sa_mucit.pdf
https://www.mentem.sk/blog/8-druhov-inteligencie/